

ГОДИНА

6

1 8 6 9

ВОЈИН

БРОЈ

27

20. Септембра.

ЛИСТ ЗА ВОЈНЕ НАУКЕ, ВЕШТИНЕ И НОВОСТИ.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ Драгашевић, официр.

Упут за месна упражњења војске

У п у т.

ЗА МЕСНА УПРАЖЊЕЊА ВОЈСКЕ.

У пољском или летњем занимању војске долази: 1, изучавање пољске службе т. ј. осигуравање војске на маршу и на одмору у што већој опширности; 2, упражњења са употребом месности; 3, маневровање и 4, упражњење са бојним фишецима.

I.

УПРАЖЊЕЊА У ПОЉСКОЈ СЛУЖБИ.

Стражарска служба у војсци залог је не само бојним дејствима за успех, већ и сигурном путовању и мирном одмарању; ово само довољно осветљује важност упознавања војске са пољском службом и неопходност уверити војнике о томе: да се ништа не може учинити, ако се стражарска служба не врши онако као што треба.

По што је пољска служба главан задатак коњици, то коњаничке старешине треба да се највише и старају о изучавању исте.

Код пешадије стражарска служба није толико разноврсна, и према томе и број упражњења у стражарској служби треба да је далеко већи код коњице но код пешадије.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Пољска служба вршиће се у подпуном смислу само онда кад не само старешине но и сви војници подпуно знају своје обвезаности у овом. И по томе да би ова упражњења ишла онако како ваља, треба да се свима пешадијским и коњаничким полковима, водници, десетници и прости војници у зимње доба занимају теоријским изучавањем пољске службе, помажући се „правилима пољске службе“.

Пошто се већ дође у логор, ваља пре но што се одпочне практично упражњење пољске службе, уверити се у свакој чети и ескадрону о теоријском знању исте.

Да би војници добили што већег појма о пољској служби ваља их учити само на оној месности, која подпуно одговора постављању низа стражарског: тако исто и поједини и удвојени стражари и страже морају се разводити не примерно, но подпуно са оном опрезом и са оним растојањем као што то бива и у самом боју.

У опште, при упражњењу пољске службе ваља увек имати у памети, да се ништа не ради примерно, но да се ова упражњења колико је могуће више зближавају с истинским вршењем пољске службе у ратно доба.

Пре свега ваља показати војницима цео механизам предводнице, заштитнице, разброј и постављање стража, стражара, патрола, и у опште показати им целу мрежу предстража за осигурање трупе, а тако исто смењивање свију оделења на предстражама.

Да би војници још на првом упражњењу добили појма о мотрењу на противника, ваља изводити на упражњење: код пешадије цео баталијун, код коњице цео пуле, и поделити га зарад упражњења на два дела,

наредити да свака чета, или при малом броју војника узети, да по две чете заузму предстражу, и тако:

Код пешадије ова упражнења производиће се баталијунима; сваки баталијун подели се на две стране, по две чете. Заповедник показаће свакој страни: а, место где је распоређена противникова војска против чијег се напада и постављају предстраже, и правац одкуда се очекује противник; б, места, где се морају поставити главне страже. Затим ће сваки четник, према оваком упутству — које се издаје и у самом боју — означити места на којима ваља поставити страже, определиће линију низа, пазећи при том, да стражари буду на оним тачкама одакле ће најбољи преглед пред собом имати, и да његов низ буде свезан са низом суседне чете.

При овом, а с употребом месности, стражари ваља да су што ређе постављени, јер низ стражарски и непоставља се за одбијање противника, већ за мотрење над њим. Заповедник баталијуна, који руководи упражнење треба да постави оба противна низа стражарска тако, да одстојање једног од другог буде $\frac{3}{4}$ сахата; а онда ће и одстојање између противних главнијих стража бити на $1\frac{1}{2}$ сахат. Пошто се већ оба стражарска низа поставе, онда их баталијунски заповедник обиђе све редом, и поправи где наиђе на погрешку. За овим он наређује, да се изврши смена стражара, и да се изашиљу патроле зарад осматрања месности и противниковог положаја. Патроле да чине своја осматрања са нужном опрезом као што то правила пољске службе прописују. Баталијунски заповедник може у својем наређењу за одашиљање патрола тако удесити да се патроле и с једне и друге стране

сукобе те да тиме и сами војници осете нуждност што веће опрезе. По повратку сваки заповедник патроле саопштава своје примедбе четнику, а овај пошто их прибележи саопштава их одмах заповеднику баталијуна.

Пошто се изврши смена стражара, одашиљање патрола и примање парламентарара — уговорача — и противникових бегунаца, онда заповедник баталијуна наређује да једна страна напада на противне предстраже, о чему последњи не морају знати. Овде ваља објаснити правила за повлачење предстража к тачци на којој се налазе распоређења трупа које су они заштићавали и извршити то у подпуном поретку.

Она страна, која је нападнута ваља при овом добро да појми свој главан задатак: да дозна каква и колика сила на њу напада, и да добро мотри да не буде одсечена од своје главне трупе. Зарад тога цела мрежа предстража прелази у стрељачку борбу, разаспе мртве и остале ситније страже у низ те од ових и стражарског низа начини стрељачки низ и онда одступа лагано непрестано борећи се са противником.

При избору места за овака упражњења, ваља увек имати у виду, да се пешадија одређује у предстраже само у неједнакој месности: у шуми, у густом шибљаку, у испресецааној и брдовитој месности у дољама подводним и испресецаним баруштинама, и у опште где коњанику није могуће пролазити, а никако на равници онде где коњица може да дејствује.

За сваки баталијун довољно ће бити да изврши по четири овака упражњења одређујући сваки пут другу месност.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Њод коњице. И заповедници коњаничких полкова приступају к упражњењу својих одељења по оном истом реду који је прописан за пешадију, т. ј. поделе сваки пук на две стране, по дивизионо постављају један дивизион против другог, назначе свакој страни положај, који имају да поседну и да бране: затим места главнијих стража; наређују да се изашље низ стражара, да се шиљу патроле и т. д.; све ово ваља не само извршити но заповедници ескадрона ваља све то и да протумаче својим војницима. Стражаре ваља поставити с обзиром на месност, најмање на 300 крока растојања једног од другог, а ако је могућно и даље, како би стражарски низ био дугачак бар један сахат,

Ескадроне ваља изводити на овака упражњења по могућству са потпуним бројем војника и коња.

При одашиљању осматрачких патрола, ваља захтевати од заповедника патроле тачан извештај о свему што је приметио; кад се изашиље водник у овакову patrolу, или други какав већи старешина онда он мора поднети јошт и скицу осмотрене месности. Скица ова мора бити направљена за време осматрања, у седлу, и поднети ју ваља одмах по повратку са осматрања а никако после свршеног упражњења. При овом ваља знати да ова скица немора бити лепа и чиста, но тачна и подпуна. Но у случају ако водник неумедне да означи месност усвојеним топографским знацима довољно ће бити и да се тачно означи надписима; блато, механа, мост шума, пут и т. д.

Но како се при оваком двостраном маневровању цео расположај извршује према извештајима који долазе са предстража, то ваља заповедити старешинама

да своје извештаје пишу укратко а јасно, с тачним означањем у које је доба извештај писан и послан.

Осим одашиљања патрола за осматрање околине и расположаја противниковог, ваља изашиљати патроле које ће изненадно нападати на предстраже противникове у цели, да их узнемирује и да хватају робље. Оваке патроле могу се изашиљати и под управом водника.

Затим при сваком упражнењу ваља протумачити правила и показати војницима како предводница сузбија противникове предстраже и како нападнуте предстраже треба да одступају, негубећи из вида противника. При оваковим упражнењима у пољској служби, ваља удешавати, да сваки дивизи он поредом, једном напада и други пут се брани.

Но зарад усавршавања самих старешина да се умеју наћи у разним приликама као заповедници предстража, ваља давати таке задатке предстражама, да јуриш на противникове поједине страже неизгледа као постигнута цел, но као средство за решење општег задатка; тако на прилику, наредити да обе стране у један мах изашљу и поставе предње страже, па онда им означити тако правац, како да се морају сукобити и да се једна страна мора повући назад, у противном случају, обе стране могу се настанити врло близу једна према другој, или да једна узме један а друга други правац па да се при дејствовању мимоиђу, или на послетку да се један низ стражарски постави на крило другом.

Кад се већ старешине и војници упознаду са њиховим дужностима на предстражама онда их ваља упознати и са опрезом на маршу. За ово заповедник

раздвоји свој пук на две стране, 5 сахата једна од друге; затим наређује куда ће свака страна ићи-пут који је одређен једној страни, немора знати друга страна-предпостављајући дивизијон као главни одред који ваља на маршу осигурати и истраживати противника. При овом ваља обе стране упутити на сукоб једну другој, но не по једном но по разним путовима, тако, да се они могу сукобити само онда, ако се строго буду придржавали правила за осигурање на маршу, т. ј. изашиљући напред и са страна патрола извидница. Оваке задатке ваља давати тек онда, кад се већ добро упознаду војници са правилима за сигурност на маршу.

У предмет пољске службе ваља увести и упознавање војника са извесним знацима, по којима се, до извесног степена, могу оцењивати противникове намере и дејства. Ово теорија није у стању да покаже, но навика и тачно мотрење на ону страну куда је противник, па зато ваља за све време упражнења у пољској служби, заустављати војнике на све што се на противниковој страни примети, тумачити им шта се из овог или оног може извести што је на противниковој страни примећено; на прилику, прашина, дим, блесак оружија, глас трубе; тако исто ваља им показати начин пребројавања противника из далека, опредељавања даљине до противникове војске и т. д.

Како се при упражнењу пољске службе, и у опште при летњим упражнењима непрестано крећу у разним правцима оделити одреди војске т. ј. једни полазе на упражнење, други се враћају, трећи иду на гађање у нишан, и т. д. то у свима овим приликама ваља настојавати да се војници утврде у распознавању

поменутих знакова и у оцењивању даљине које је од врло велике важности.

Обим пешачке пољске службе врло је несразмеран према обиму коњаничке пољске службе, па зато ова последња ваља у почетку логоровања најмање две недеље да посвети само пољској служби и да сваки скадрон има по 6 упражњења у једној недељи,

II.

УПРАЖЊЕЊА У УПОТРЕБИ МЕСНОСТИ.

Упражњења у употреби месности то су предуго-товне припреме за маневровање, и према томе сваки оделити одред ваља да изврши само неколико упражњења у овоме, а никако да се бави око њих онолико, колико и око самосталних упражњења. У даљим упражњењима, при маневровању, имаће се довољно прилике да се војници усаврше у употреби месности и у пољској служби, јер без ових помоћних средстава, неможе се ни замаслити никакво маневровање.

Коњица нема толике нужде да се у овоме упражњава као пешадија но она ово ваља да врши на малим маневрама, при чему коњаничке старешине треба да навикавају своје око на верно и брзо оцењивање месности према кретању војске која маневрује, и на користење извесним тренутцима.

Приступајући к упражњењу у употреби месности, ваља објаснити војницима, да се уметност у овоме, како за поједине стрелце у низу тако и за смакнута одељења, несастоји у сакривању од противника, но у вештом користењу месношћу зарад досађивања противнику т. ј. одакле се може згодно гађати наступа ти и напасти на противника а са што мањим губитком од своје стране.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

Ова упражнења у почетку ваља чинити четама, затим баталијунима и најпослед бригаама, с поделом војске па две стране.

На четним упражнењима ваља свакој чети показати, како ће заузети за одбрану: село, шуму, ограду, вис, шанац и т. д. Чети ваља показати како се ојачава низ на заузетој месности, како се крећу смакнута одељења на сукоб противнику бајонетом или плотунима како се наступа и одступа с продужавањем боја у неравној месности, користећи се свима угодним заклоњима, и савлађавајући препоне које месност подаје. Све ово чета може да изврши на једном упражнењу само ако се избере за то згодна месност. Друго упражнење ваља посветити показивању правила за нападање на различне положаје. После овога приступити упражнењу са баталијуном, делећи га на две стране и придржавајући се оног реда као и при четним упражнењима т. ј. изабрати једној страни такав положај, који се може посетити са 2 или 3 чете-шуму, село, насип и т. д. — а другу страну назначити за нападање на тај положај. Обе ове стране треба да су у почетку удаљене једна од друге на по сахата. Старешина који руководи овим упражнењима, објасниће и једној и другој страни њихове дужности и поставиће им задатке, а затим надзираваће на решавање задатка од обе стране.

Једино по овоме и одликују се двострана упражнења, од обичног маневровања, јер се овде сва радња оставља уметности и досетљивости заповедника појединих одељења, док међутим на маневри нема се прилике да поједина одељења војске сама решавају задатке, но просто извршују заповести старешине; по

овоме на маневри кад старешина примети какву ва-
жнију погрешку, он прекида учење, зауставља војнике,
и поправља учињене погрешке, даје упутства за даљи
рад и продужава учења. А при двостраним упражне-
њима, старешина који руководи овим он јошт у по-
четку упражнења објасњава војницима — а на четним
упражнењима десетницима — задатак који и како имају
да изврше, а они даље сами раде.

На упражнењима у употреби месности, ваља обра-
ћати особиту пажњу на ово: 1 Да се стрелци никако
незаустављају код таквих заклона иза којих они не
могу добро да гађају противника, јер они ваља прво
да се побрину како ће што више наудити проти-
внику па тек после да се побрину о њиховом заклону
2. Да се низ при наступању не кида, и да се стрелци
неодвајају од својих другара зарад тражења заклона;
стрелци ваља увек да истрчавају мало напред те да
се нестесњују међу собом. 3, Да чете не строје каре
при сукобу са коњицом, ако могу да нађу каквог заклона,
па да се развију на прилику иза рова, насипа, на
врло испресецаној месности или иза каквог шанца
и т. д. 4, Да се при нападним дејствима против
села, против ивице шуме или насипа, за којима
се сакривен противник, никако неупотребљује паљба
из смакнутог строја. Па и при одбрани никако неупо-
требљавати плотунску паљбу противу противниковог
низа; за ово најбоље је ојачати низ; ако после овога
ојачања противников низ продужи наступање, онда
најближе резерве јуришају бајонетом на њ. Паљба
плотунска употребљује се само против смакнутих оде-
лења и против батерије која је без заклона. У више
прилика ваља при наступању чете преводити је с је-
дног положаја на други т. ј. пошто се почне да на-

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ступа, заустављати се на тачкама са којих се може згодно да употреби плотунска паљба. 5, Обучавати чету да прелази омања брдашца и јаружице у смакнутом строју, а тако исто да се много не цепа при пролажењу кроз шуму, или ако се због врло неравне месности или због честе шуме чета мора да раздваја и цепа, онда научити је да се живо прикупља на изласку из шуме, или на чистинама у шуми и т. д. Ово ваља имати у виду и на упражњењима са смакнутим стројем, купити се на висовима, прелазити пропланке т. ј. спустив се у дољу, да сва чета у једно исто време и нецепајући се излети на гребен противног брда. Исто тако ваља навикавати војнике да се после јуриша на село или шуму брзо купе око резерве или ако се она невиди, то на знак „Збор.“ 6, Да при јуришању добоши почну ударати тек на 400 корака, и да се при јуришању од оволике даљине нигде не застаје но смело ићи право на противника. и 7, Да по команди „ура“ сви војници јурну на противника са свом силом, јер само са овим условима биће бајонетски удар успешан.

Према овоме, ако пешадија по долазку у логор изврши два упражњења у употреби месности са четама и два тако исто са баталијунима, то рачунећи по 8 упражњења на недељу, излази, да овај други део летњег занимања може бити свршен јошт у другој недељи логоровања, и онда четама остају јошт четири недеља летњих занимања и гађања у нишан.

III

МАНЕВРОВАЊЕ.

Маневровање је најсличније дејствима војске у боју, и према томе, да би се од учевног маневровања добила што већа корист, ваља брижљиво избегавати све оно што се неслаже са данашњом употребом војске у боју. И према томе, маневровање ваља увек да је двострано; јер само двострано маневровање предњих стража, може научити користењу погрешкама противниковим, може научити сазнавању намере противникове по његовом дејствовању и престојавању, и напоследку двострано маневровање изазива старешине брижљивом настојавању око доводења у сугласност: ток целе радње са задатком који има да се реши а са савлађивањем месних препона. Рђава пак страна маневровања, то је јуриш, јер се он може потпуно да изврши само при одступању противника без икаквог отпора, или само примерно. И да би се јуриш извршио што природније, може се пред јуришем, и то на време, повући браничка војска са заузетог положаја те да нападач јуришем заузме противников положај, а затим опет одвести повучену војску на њен положај који је бранила, и наредити да наступа као да је одбила јуриш. На овај начин војска би се научила дејствовати при јуришу и у једној и у другој прилици. Даља упутства о извршењу јуриша издаје сам старешина који маневровање руководи.

На основу више изложеног маневре ваља чинити:
 а, Код пешадије-бригадне, с поделењем сваког пулка на две стране.

б, Код коњице — полковске исто тако, и

в, Одредне зарад чега састављају се одреди из три рода војске.

б. Пуковне и бригадне маневре.

Код пешадије, свака бригада подели се на две стране а састав обеју страна одреди се распоредом; у распореду ваља означити браничку страну, одреди ти јој положај који ће да поседне, куда ће да истури предње страже и куда ће, у случају нужде одступати, Нападачу пак ваља означити само правац, у коме ће он наступати.

При овом бранич бивакира на одређеном положају, а осигурава се предњим стражама. Нападач пак, у одређено време, полази са оном опрезом на маршу која се предузима кад је противник у близини, сузбија предње страше противнике, и напада на њихов положај. Да би се ово што боље извршило, ваља јошт у почетку обе стране развести једну од друге најмање на $1\frac{1}{2}$ или 2 сахата.

Затим учини се распоред, при ком обе стране наступају у маршевом реду; при сукобу обе стране развију своје силе и слабија страна узима улогу браничку, а јача или она која има лошијих услова и средстава на руци стара се да противну сузбије. Том приликом могу се наредити: крилни маршеви, прикривено фуражирање, транспортирање и т. д.

Оваких маневара ваља у свакој бригади извршити по 2 или три, како би сваки баталијун могао вршити и браничка и нападачка дејства.

Код коњице која није у стању, на једном месту стајати, и бранити заузети положај, искуство манервања своди се на брзо кретање, на веш-

тину одерити противника пре но што он нас смотри; на могућности брзог, и одсудног налета, недајући противнику да се у ред доведе; нагло нападати на крила противникова и неиземицати пред изненадним нападима његовим. По овоме и распоред маневровања ваља да је удешен према овим својствима коњице. Тако на прилику: наредити да се један део разреди у предње страже, и да заузме два пута. Другоме пак делу ставити у задатак да открије противника и да га стера са заузетог положаја. Зарад овога нападач ваља да изашље предње патроле, поткрепити их кад ове открију низ противникових стражара или кад се сукобе са противниковим патролама, и затим ома прећи у нагло нападање; при овоме и бранилац удешава своја дејства према дејствима нападачевим, и може му се указати потреба, да скупи све своје ескадроне и да нагло нападне на противника и. т. У опште за маневровање коњице ваља јој, оставити више простора, и поставити обе стране не ближе од 3—4 сахата а по могућству и више.

И коњички распоред за маневровање ваља да је, као што је горе речено, што разноврснији.

При производењу оваких маневара, као код коњице тако и код пешадије, старешина који руководи оваково маневровање ваља предходно свима заповедницима, који су одређени да управљају појединим странама, на по сѐ да објасни распоред и цео ток маневре, и да за време маневровања посредује између обеју страна, те да мотри да свака страна при маневровању извршује сва тактична правила. За упознавање војске са општим правилима тактике препо-

ручује се издање са овим упутом „свод главних правила тактике за дејства војске у боју!“ При овом он ваља да се уздржава од туторисања и саветовања и једне и друге стране, како неби ограничавао слободу заповедника појединих одељења у њиховим са мосталним радњама. Тако исто и заповедници појединих страна, кад дођу на оно место које је одређено за маневровање, ваља да објасне свима војдницима општу цел маневре и своје памере за постигнуће исте, упознаће их, у колико буде могућно са особинама и у опште са природом те месности на којој ће се дејствовати, определи ће правац наступања и оступања, и показаће свима четницима, на који ће начин заузети и бранити извесне тачке.

У одео маневровања долази промењивање и употреблење свију дојакошњих оделитих упражњења и по томе заповедници дивизија, који тачно прате дејства оделитих страна, ваља добро да мотре да се степени приправности на обема странама тачно означе. У след овога заповедници дивизија сами определују број практичких упражњења пулковним и бригадним маневрама, те да се тако приуготове и војници и старешине за одредне маневре.

При пулковним и бригадним маневрама дивизијари и њихови помоћници ваља да буду руковође, поредници и судије маневровања.

б. Одредно маневровање.

За овако маневровање, као што је већ на предказано, састављају се одреди из сва три рода војске; за заповеднике оделитих страна назначују се пулковни

и бригадни заповедници. Састав одреда, време, место на коме ће се маневровати и распоред за одредно маневровање, одређује сам заповедник целе војске која је у логору. За посредника на оваквом маневровању назначују се заповедници дивизија и њихови помоћници, који зарад сигурнијег надзора, издавања заповести и прибављања извештаја употребљују начелнике својих дивизијских штабора и друге ниже старешине. Главан заповедник одредног маневровања то је заповедник целе логорујуће војске, или други кога он одреди.

Према важности одредног маневровања, свако одељење војске ваља да учествује у овом маневровању бар по дваред, и према томе време, потребно за летње занимање војске, зависи од броја војске у логору.

При прописивању распореда за маневровање, како пулковно, тако и бригадно и одредно, ваља постепено прелазити са простије на више сложене задатке, који су у свези са маршевим и бивуачким дужностима и распоредом; а да би војници дошли у све прилике на које се у боју наилази, ваља прописати у распореду одбрану, нападање на појединим тачкама, речна спремања фуражирање, транспортирање, рекогносцирање, крилно марширање, збор са квартирног расположења и т. д.

(ПРОДУЖИЊЕ СЕ).

**Молимо учтиво господу уписнике војинове,
да нам што пре новце пошљу. Ми доста дуго
чекамо!**
